

Generelle diagnostiske kriterier for en personlighedsforstyrrelse

Et vedvarende mønster af indre oplevelse og adfærd, der afviger markant fra forventningerne i individets kultur. Mønsteret manifesterer sig på to eller flere af de følgende områder:

- (1) Tænkning (måder at opleve og fortolke sig selv, andre og begivenheder)
- (2) Følelsesliv (typer, intensitet, stabilitet)
- (3) Mellemmenneskelige forhold.
- (4) Impulskontrol

B. Det vedvarende mønster er ufleksibelt og går på tværs af personlige og sociale situationer.

C. Der er betydeligt ubehag eller alvorlige problemer i social funktion, beskæftigelse eller andre vigtige områder af funktion forbundet med mønsteret.

D. Mønsteret er stabilt og langvarigt, og dets begyndelse kan spores tilbage til pubertet eller tidligt voksenliv.

E. Mønsteret kan ikke bedre forklares som en manifestation eller konsekvens af en anden psykisk lidelse.

F. Mønsteret er ikke direkte forårsaget af stofbrug, medicinering eller en fysisk lidelse (eksempelvis en hjerneskade).

Personlighedsforstyrrelser:

- Cluster A: [Paranoid](#) | [Schizoid](#) | [Schizotypal](#)
- Cluster B: [Antisocial](#) | [Borderline](#) | [Histrionisk](#) | [Narcissistisk](#)
- Cluster C: [Undgående](#) | [Dependent](#) | [Tvangspræget](#)

Paranoid personlighed

En vedvarende mistillid og mistænksomhed overfor andre, hvis motiver tolkes som ondsindede. Mønsteret er begyndt tidligt i voksenlivet og er til stede i forskellige sammenhænge, som indikeret af fire eller flere af følgende kriterier:

- (1) Har mistanke om at andre udnytter, skader eller bedrager ham eller hende, uden tilstrækkelig objektivt grundlag.
- (2) Er optaget af tvivl om venner eller bekendtes pålidelighed eller loyalitet.
- (3) Er tilbageholdende i forhold til at betro sig til andre, på grund af frygt for at informationen vil blive brugt imod ham eller hende
- (4) Læser skjulte nedværdigende eller truende budskaber i situationer
- (5) Bærer nag
- (6) Oplever angreb på egen person eller eget rygte, der ikke er forståelige for andre, og er hurtig til at reagere vredt eller med et modangreb.
- (7) Har gentagne mistanker om partners utroskab

Schizoid personlighed.

Et vedvarende mønster af afsondrethed fra sociale relationer, og et begrænset sæt af udtryk for følelser i interpersonelle relationer, indikeret ved fire eller flere af følgende:

- (1) Har hverken lyst til eller nyder nære forhold til andre, inklusive det at være del af en familie.
- (2) Vælger næsten altid at udføre aktiviteter alene.
- (3) Har lidt om overhovedet nogen interesse i sex med en anden person
- (4) Nyder få, om overhovedet nogen aktiviteter
- (5) Mangler tætte venner eller nogen at tale med, ud over eventuelt den nærmeste familie
- (6) Virker ligeglad med ros eller kritik fra andre
- (7) Viser emotionel kulde, afsondrethed eller flad affekt.

Schizotypisk personlighed

Et vedvarende mønster af social og interpersonel mangel markeret af akut ubehag ved, og reduceret evne til, nære relationer, sammen med kognitive og perceptuelle forvrængninger og excentrisk adfærd, indikeret ved fem eller flere af følgende

- (1) Ideer om at begivenheder eller andres udsagn henviser til personen selv, dennes familie eller lignende
- (2) Sære forestillinger eller magisk tænkning som virker ind på adfærden, og afviger fra kulturelle eller subkulturelle normer
- (3) Usædvanlige perceptuelle oplevelser eller kropslige hallucinationer
- (4) Sær tænkning og tale (eksempelvis vag, omstændelig, metaforisk, eller stereotyp)
- (5) Mistænksomhed eller paranoid tænkning
- (6) Upassende eller begrænsede følelsesudtryk (griner eksempelvis ved begravelser, eller bliver rasende over de mærkeligste ting)
- (7) Adfærd eller fremtoning, der er sær, excentrisk eller mærkelig
- (8) Mangler nære venner eller nogen at betro sig til, andre end den nærmeste familie
- (9) Stærk social angst, der ikke bedres selv om man lærer mennesker at kende, associeret med paranoid frygt, snarere end negative selvevalueringer

Antisocial personlighed.

Mangel på accept af andres rettigheder siden 15-årsalderen, som demonstreret af 3 eller flere af de følgende:

- (1) Mangel på accept af sociale normer, som dokumenteret i gentagen adfærd, der kan føre til arrest.
- (2) Bedrageriskhed, gentagne løgn, brug af aliaser, eller bedrag af andre for profit eller fornøjelse.
- (3) Impulsivitet eller problemer med at planlægge fremtiden
- (4) Irritabilitet og aggressivitet, som kommer til udtryk i fysiske slagsmål eller overfald.
- (5) Hensynsløshed med hensyn til egen eller andres sikkerhed
- (6) Vedvarende uansvarlighed, som viser sig i manglende evne til at passe arbejde eller overholde finansielle forpligtelser
- (7) Mangel på evne til at føle anger og rationalisering af den smerte, man påfører andre

Diagnosen kan kun stilles, hvis der er indikation for, at der har været alvorlige adfærdsproblemer fra barndommen før det fyldte 15. år (typisk kriminalitet af den ene eller anden art, gentagne løgne, skoleproblemer, og så videre).

Borderline personlighed.

Ustabilitet i interpersonelle relationer, selvbillede og følelsesliv, og stærk impulsivitet, som demonstreret i 5 eller flere af følgende.

- (1) heftiske forsøg på at undgå virkelig eller forestillede trusler om at blive forladt (inkluder ikke selvmordsforsøg eller selvlemlæstelse, som er dækket under punkt 5)
- (2) Et mønster af ustabile og intense relationer, karakteriseret af skift mellem ekstrem idealisering og devaluering.
- (3) Identitetsforstyrrelser: stærkt og vedvarende ustabil selvbillede eller selvfølelse.
- (4) Impulsivitet på mindst to områder, der er potentielt selvskadelige (f.eks. forbrug, sex, stofbrug, trafik, mad - inkluder ikke selvmordsforsøg eller selvmutilation).
- (5) Gentagne selvmordsforsøg, trusler eller selvbeskadigende adfærd.
- (6) Følelsesmæssig ustabilitet på grund af stærke følelsesreaktioner (f.eks. intens episodisk dysfori, irritabilitet eller angst, som regel kun varende nogle få timer, og sjældent mere end nogle få dage).
- (7) Kronisk tomhedsfølelse
- (8) Upassende, intens vrede eller problemer med at kontrollere vrede (f.eks. hyppige hidsighedsanfald, konstant vrede, tilbagevendende fysiske slagsmål)
- (9) Forbigående, stressrelaterede paranoide forestillinger, eller svære dissociative symptomer

Histrionisk personlighed.

Overdrevne følelsesudtryk og opmærksomhedssøgning, som indikeret af fire eller flere af følgende:

- (1) bryder sig ikke om situationer, hvor han eller hun ikke er centrum for opmærksomheden
- (2) Interaktion med andre er ofte præget af upassende seksuelt forførende eller provokerende adfærd
- (3) Udtryk for følelser skifter hurtigt, og følelser forekommer hule.
- (4) Bruger vedvarende sin fysiske fremtoning til at drage opmærksomheden hen imod sig
- (5) Har en måde at tale på, der er vag og impressionistisk, og mangler detaljer
- (6) Teatralisk og dramatisk i sine følelsesudtryk
- (7) Bliver let påvirket af andre og omstændigheder
- (8) Anser relationer for at være mere intime, end de virkelig er

Narcissistisk personlighed.

Grandiositet (i fantasi eller virkelighed), behov for beundring, mangel på empati, som viser sig i fem eller flere af følgende:

- (1) En grandios fornemmelse af at være vigtig (overdriver præstationer eller talenter, forventer at blive anset for overlegen)
- (2) Er optaget af fantasier om ubegrænset succes, magt, ekvilibrisme, skønhed eller ideel kærlighed.
- (3) Tror at han eller hun er ”speciel” og unik, og kun kan forstås af andre specielle høj-status personer (eller institutioner)
- (4) Forventer andres beundring
- (5) Har en fornemmelse af at have ret til ting, urimelige forventninger om specielt favorable vilkår eller automatisk opfyldelse af hans eller hendes krav.
- (6) Udnytter andre til at nå egne mål
- (7) Mangler empati – er uvillig til at anerkende eller identificere andres følelser og behov
- (8) Ofte misundelig på andre, eller tror at andre er misundelig på ham eller hende
- (9) Udviser arrogant eller storsnudet adfærd eller holdning

Undgående personlighed.

Et vedvarende mønster af social hæmmethed, følelse af utilstrækkelighed og stærk følsomhed overfor kritik, som viser sig i mindst fire af følgende:

- (1) Undgår beskæftigelse, der involverer kontakt med andre, af angst for kritik, misbilligelse eller afvisning.
- (2) Er uvillig til at involvere sig med mennesker, hvis ikke han eller hun er sikker på at de vil kunne lide ham
- (3) Begrænser sig selv i nære relationer, af frygt for at blive latterliggjort eller ydmyget
- (4) Er optaget af at blive kritiseret eller afvist i sociale situationer.
- (5) Er hæmmet i nye interpersonelle situationer på grund af utilstrækkelighedsfølelse
- (6) Ser sig selv som socialt uduelig, utiltrækkende eller underlegen i forhold til andre.
- (7) Er usædvanligt tilbageholdende med at tage personlige risici eller gå i gang med nye aktiviteter, af frygt for at gøre noget pinligt

Dependent personlighed

Underlegen og klæbende adfærd og frygt for adskillelse, som indikeres af fem eller flere af følgende:

- (1) Problemer med at træffe beslutninger i hverdagen uden en stor mængde råd og støtte fra andre
- (2) Behøver andre til at påtage sig ansvaret for de fleste større områder i livet
- (3) Har problemer med at udtrykke uenighed med andre, af frygt for at miste støtte eller accept (Inkluder ikke frygt for hævn)
- (4) Har svært ved at gå i gang med at gøre ting på egen hånd på grund af manglende selvtillid med hensyn til dømmekraft og evner, snarere end på grund af mangel på motivation og energi
- (5) Går langt for at få omsorg og støtte fra andre, endda så vidt at gøre ting, der er ubehagelige
- (6) Føler sig dårligt tilpas eller hjælpeløs, når han eller hun er alene, på grund af frygt for ikke at kunne klare sig selv
- (7) Søger straks nye relationer som kilde til omsorg og støtte, når et forhold ender
- (8) Er urealistisk optaget af frygt for at blive forladt og skulle klare sig selv.

Tvangspræget personlighed.

Ordenssans, perfektionisme og mental og interpersonel kontrol, på bekostning af fleksibilitet, åbenhed, og effektivitet, som viser sig i mindst fire af følgende:

- (1) Optagethed med detaljer, regler, lister, orden, organisering, i en sådan grad at det overordnede mål med aktiviteten fortoner sig
- (2) Udviser perfektionisme der forhindrer at opgaven bliver fuldført (er eksempelvis ikke i stand til at færdiggøre et projekt, på grund af egne overdrevent strikte standarder ikke er opfyldt)
- (3) Er overdrevent optaget af arbejde og produktivitet, på bekostning af fritidsaktiviteter og venskaber (uden at dette kan forklares med et åbenlyst økonomisk behov)
- (4) Er overdrevent samvittighedsfuld og ufleksibel om emner som moral, etik eller værdier, ud over hvad der kan forklares ved kulturel eller religiøs identitet
- (5) Kan ikke smide udslidte eller værdiløse ting ud, selv når de ikke har nogen sentimentalitetsværdi
- (6) Vil nødig delegere opgaver videre eller arbejde sammen med andre, med mindre de accepterer præcis hans eller hendes måde at gøre tingene på
- (7) Stærk tilbageholdenhed med at bruge penge, ud fra forestillinger om at penge skal gemmes til fremtidige katastrofer
- (8) Rigid og stædig